

припини це робити, у тебе є можливість оплачувати приватні рейси! А це непристойно!", – сказав "регіонал" (Новини NEWSru.ua).

У наведеному фрагменті можна виділити два мовленнєві жанри – звинувачення *Ще були приватні рейси на літаку, що належить МНС. За рік перебування на міністерській посаді Балоба близько двадцяти разів літав на ньому в Закарпаття*) та осуд (*Вітя, тобі не соромно на військовому літаку кожної п'ятниці літати додому?*).

Отже, досліджуючи синонімічні жанри звинувачення, осуду, докору, ми встановили, що ступінь їх синонімії настільки високий, що інколи неможлива їх однозначна інтерпретація. Проведений порівняльний аналіз трьох мовленнєвих жанрів засвідчив, що кожен з них має диференційні семантико-прагматичні ознаки.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1979. – 424 с.
2. Вежицкая А. Речевые акты // Новое в зарубежной лингвистике. Лингвистическая прагматика / Общ. ред. Е.В. Падучевой. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 16. – С. 251–275.
3. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание. – М.: Рус. Словари, 1996. – 416 с.
4. Гловинская М.Я. Семантика глаголов речи с точки зрения теории речевых актов // Русский язык в его функционировании: Коммуникативно-прагматический аспект / Отв. ред. Земская Е.А., Д.Н. Шмелев. – М.: Наука, 1993. – С. 158 – 218.
5. Графова Т.А. Смысловая структура эмотивных предикатов // Человеческий фактор в языке: Языковые механизмы экспрессивности / Отв. ред. В.Н. Телия. – М.: Наука, 1991. – С. 67 – 99.
6. Дементьев В.В. Изучение речевых жанров: обзор работ в современной русистике // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1997. – №1. – С. 109–121.
7. Дубровская Т.В. Речевые жанры «обвинение» и «осуждение» в русском и английском речевом общении. Диссертация на соискание учен. степени канд. филол. наук. – Саратов, 2003. – 233 с.
8. Лаврентьева Е.В. Речевые жанры обвинения и оправдания в диалогическом единстве. Диссертация на соискание учен. степени канд. филол. наук. – Новосибирск, 2006. – 250 с.
9. Стеклова Т.И. Обвинение // Культура русской речи: Энциклопедический словарь-справочник / Под ред. Л.Ю. Иванова, А.П. Сковородникова, Е.Н. Ширяева. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С. 394–395.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Шевчук – здобувач кафедри української філології Київського славистичного університету, викладач кафедри іноземної філології Київського славистичного університету.

Наукові інтереси: комунікативна лінгвістика.

ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИКИ ШАНОВАНИХ ДНІВ НАРОДНОГО КАЛЕНДАРЯ (на матеріалі говірок середньополісько-наддніпрянського порубіжжя)

Тетяна ШКАРОВСЬКА (Київ, Україна)

У статті проаналізовано назви шанованих днів у говірках окремої порубіжної діалектної зони, описано лексеми на позначення шанованих днів та подано їхнє вживання у вербалізованих конструкціях.

In this article the following subjects have been explored : the particular words denoted honorari day in the dialects of the border region between the middle-Polissya and upper-Dnipro in the contest have been analysed; the phenomenon of the diffuson and superimposition of the meaning of the particular honorari day in the verbal patterns of the dialect speakers have been traced.

Лексика народного календаря середньополісько-наддніпрянського порубіжжя є невід'ємним елементом лексичної системи мови, компоненти цієї ТГЛ мають неоднорідний характер щодо місця в лексичній системі мови.

У пропонованій статті подається етнолінгвістична семантична характеристика груп шанованих днів у річному циклі народного календаря середньополісько-наддніпрянського порубіжжя.

Проблема семантичної структури лексики та лексико-семантичних процесів постійно перебуває в колі інтересів дослідників. Вивченню питань семантики лексики присвятили свої праці Г. Пауль, Д. Шмельов, Л. Булаховський, М. Жовтобрюх, П.Плющ, О. Тараненко, В.Вашенко, М. Кочерган та ін.

Зважаючи на відсутність говірок старожитніх, лексичний склад яких активно функціонує в окремих говірках середньополісько-наддніпрянського порубіжжя, схилиємось до думки, що пасивною така лексика не може бути визнана, бо нею послуговується народна номенклатура, яка позначає існуючі в говірці назви реалій. Підтвердженням цьому є думка

етнолінгвістів, які доводять, що реалії, зафіксовані мовною свідомістю, фіксуються водночас і мовною пам'яттю народу, перетворюючись у мовну традицію [7:401; 3:35]. Саме недостатня вивченість багатьох питань, що стосуються дослідження духовної культури діалектоносіїв та говіркових особливостей окремих порубіжних зон, зумовлює актуальність статті.

Народний календар як хронологічна система являє собою річний цикл, навколо якого зосереджені найважливіші свята і сезонні роботи.

У структурі народного календаря середньополісько-наддніпрянського суміжжя можна виділити окремі групи шанованих днів, які подібні за значенням та культурологічною функцією. Об'єктом дослідження стали об'єднання лексем на позначення: **а) народних хрононімів, що окреслюють певні відрізки часу – добу, тиждень, місяць; б) назви шанованих днів, пов'язані з антропонімами; в) християнські та народні свята, зокрема й ті, що демонструють накладання християнського і народного календарів.** Через те, що систематизація та опис шанованих днів народного календаря є актуальними питаннями сучасної етнолінгвістики та діалектології, то є необхідність проаналізувати ці лексико-семантичні групи.

Окрему ЛСГ утворюють локативи на позначення проміжків між найбільш шанованими днями народного календаря – **хрононіми**, які складаючи пропріальні назви відрізків часу ще не стали предметом активного вивчення в українській ономастиці. Основними референтами для хрононімів є одиниці, які окреслюють певні відрізки часу – добу, тиждень, місяць. Окремі шановані дні народного календаря середньополісько-наддніпрянського порубіжжя у назві мають слово, що вказує на частину доби: вечір, ніч, наприклад, *Різдвяний вечір* (6.01), *ніч на Івана Купала*, *ніч на Паску*, *Щедрий вечір* [у ^ніч на ку^пала дере^уцє ставили/об^тінали зіл^ками/йак в'ін^ки ўже пус^кат' ді^учатам/то сам'і сп'івали/шчоб бо^ут'уха (нечистоти – авт.) не^кинули/сам'і по^черзі б'іжи^мо/то хлопці і не^кинут' //] (Фср.). У обстежуваних говірках зустрічаються назви тижнів, в основі номінації яких лежить церковна або народна обрядовість, наприклад, *Білий тиждень*, *Вербна неділя* (тиждень перед Великоднем), *Русальний (Зелений) тиждень* (перший тиждень після Трійці), *Середохресна неділя* (четвертий тиждень після Великодня): [у ^білий тижден' не^кса^ди квочки на ^посні йай^ца/бо не^кбуде ^виводку//] (Озр.).

Окрему групу складають назви шанованих днів, у яких наявні елементи обрядовості. За певними днями народного календаря закріплені цілі періоди, які встановлюють обмеження вживання їжі та називаються постами. Кожен з них має свою назву та тривалість. Так рухомим можна назвати *Великий піст*, початок якого залежить від дня свята – *Великодня*, а тривалість його стала – 7 тижнів [пере^д великоднем мас^ница/до мас^ници треба на вер^стат виробит'/пере^д постом остан':і й ден' збі^рат' сир/а тоді піст/у тижден' мас^ници мас^ти т' у хатах/шчоб чисто //] (Фср.). Обрядові дії під час посту вмотивовували назви днів тижня: перший понеділок Великого посту в говірках носить назву *Чистий* [чи^стого тижна треба пере^мити ўсе чере^пйане/посуд та/п овис^тіруват' одежу//] (Сдр.). За офіційною назвою *Петрівський піст* у мовленні діалектоносіїв порубіжжя закріпилася назва *Петрівка*, цей піст припадає на другий після Трійці тиждень і триває до Петра (12.07) [коли йак при^паде/не^тр'і^ука або до^уша/або коротша/це йак там ви^паде зелена не^ді^ла//] (Пуст.). В основі назви посту *Спасівка* (14.08 – 29.08) лежить назва одноіменного свята – *Спаса* (14.08), зустрічається також назва *Успенський піст* (Мтш., Бкл., Фср.), в основі номінації якого назва однойменного свята Успіння Пресвятої Богородиці (28.08) [на ^спасі^уку жали в'етку - та^кий з ^руку сніп/зверху уби^рали ^кв'ітами/ц^у в'етку ўстав^лали ў йаблука/йак'і ў рушник у ^несли хре^стити до ^церкви//] (Плпч.). Народна назва у обстежуваних говірках Різдвяного поста (28.11-06.01.) – *Пилитівка*, основою для такої номінації стало свято

Пилипа, з яким розпочинається піст (27.11) [до пи|ли|п'і|ўки по|п|рас|ти і по|т|к|ати ўсе //] (Глб.).

Назви шанованих днів, пов'язаних з антропонімами. Власні особові імена – це група лексики, яка є важливою базою для творення одиниць народного календаря на основі антропонімів, що становлять джерело розуміння семантики шанованих у народі днів.

Розкриттю ролі власних імен у творенні назв поліського народного календаря присвятила свої праці С. Толстая, яка доводить, що в основу номінації шанованих днів народного календаря, пов'язаної з антропонімами, покладений принцип номінації календарних одиниць на основі імен святих, вшанування пам'яті яких випадає на відповідні дати [13: 378].

Отже, безпосереднім джерелом народної календарної номенклатури стали церковні назви свят. Процес трансформації назв свят із канонічних у народні, очевидно, відбувся шляхом перетворення антропоніма, який означає конкретну особу в складі канонічної календарної формули, у квазі-антропонім (*Ілля, Олекса, Петро і Павло тощо*). У говірках ця численна група назв шанованих днів представлена хрононімами отагонічного походження на зразок *Андрій Первозванний (13 січня), Микола Чудотворець (22 травня, 19 грудня), Варвара (17 грудня), Євдокія (14 березня)*: [на ва|р|ва|ри ви|ши|е|ва|й|ут' / а м'і|си|т' |гли|ну не" |мож|на не" |пра|ти і не| б'і|лити у |цей |ден' //] (Блш.).

У народному календарі говірок середньополісько-наддніпрянського порубіжжя початкові церковні хрононіми зазнали трансформації як на рівні формальному так і на рівні змістовому. Такий процес позначений кількома явищами: 1) у склад хрононіма вводиться прикладка, яка вказує на стан навколишнього середовища у відповідний період або на господарську спеціалізацію дня, наприклад: *Зосим-бджільник (30.03), Степан-сінокіс (15.08)*: [на |зо|сима про|в'і|р'али |нас'і|ку ви|ста|ў|ла|ли роз|не" |ча|ту|ва|т' |в|у|ли|ки //] (Плпч.); 2) у складі хрононіма з'являється прикметник, в семантичній структурі якого наявна сема «час»: теплий, холодний, весняний, зимовий: *Лука осінній (18/31.10), теплий Олекса (30.04), Юрій весняний (6.05), Микола зимовий (19.12), Антон-перезимник (17/30 січня)* [на |те|плого о|лек|су ви|но|си|є|ли |б|дж|о|ли|нас|та|ў|ла|ли |нас'і|ку // як О|лек|са |те|плий // то|у|сі| у |нас|ко|ли|с' |ха|ти роз|е|ту|ла|ли] (Щрб.); 3) від агоніма утворюється присвійний прикметник, який сполучається з іменником *день*, наприклад, *Михайлів день (21.11), Мануїлів день (30.06), день Василя (14.01), Борисів день (6 серпня), Власів день (11/24.02)*, але найчастіше в говірках зустрічається форма без слова *день*: *Василя, Варвари, Івана, Миколи, Власа* [на |ва|си|ла |по|си|пай|у |ци|е|бу|лу |сол|у / ди|вл|ус|а|чи |бу|де|до|ш|ч //] (Озрн.); [скот|ину на |ў|ласа об|да|вали |ла|даном |ба|т|у|шка |с|ва|ти|т' |ко|р'і|в / у|сі| да|й|ут' на |це|рк|ву мо|ло|ко //] (Сркт.) Слова, які уточнюють хрононім, семантично пов'язані з різноманітними станами природного середовища в його динаміці, обумовленій зміною пір року, а також деталізацією циклу сільськогосподарських робіт теж пов'язаною зі зміною пір року і розвитком вегетаційного циклу.

Список однослівних хрононімів-антропонімів, зафіксованих у говірках порубіжжя складають назви таких шанованих днів: *Андрія (30.11/13.12) [Блш., Пуст., Сдр, Фрс.]*, *Варвари (4/17.12), [Мти., Фрс., Ксв., Три.]* *Ганни (9/22.12) [Вільш, Озрн., Бкл.]*, *Петра (29.06) [Фурс., Мти., Озрн.]*, *Гортини (6.07) [Трушк., Фрс, Сдр., Мти.]*, *Катерини (24.11/7.12) [Чмр., Хрп., Щрб.]*, *Килини (20.04) [Блш., Пуст., Сдр, Фрс]*, *Маковей (14.08) [Фрс, Сдр., Мти]*, *Микити (10.06) [Мти., Фрс., Ксв., Три]*, *Михайла (8/21.11) [Вільш, Озрн., Бкл]*, *Наума (1/15.12) [Фурс., Мти., Озрн]*, *Никона (24.12) [Чмр., Хрп., Щрб]* *Оксани (6.02) [Озрн., Щерб., Мти.]*, *Охріма (10.02) [Фурс., Вільш.]*, *Параски (14/27.10) [Бкл., Ябл., Глб.]*, *Сави (5/18.12), [Ксв., Сдр., Щрб.]*, *Степана (15.08) [Вільш., Мти, Хрп., Глб.]*, *Євдокії (14.03) [Сдр., Ябл., Пуст., Чмр.]*. Зафіксовані номени шанованих днів засвідчують, що в говірках поряд з формами однини існують однослівні хрононіми в формі множини (*Савки, Ганни, Варки та ін.*)

Кожен із шанованих днів має своє обрядове наповнення та пов'язану з ним систему дозволів/заборон на виконання певних видів господарської діяльності, що в свою чергу, регламентує господарський календар мешканців порубіжжя. Наприклад, [по ве^сні по^читували йе^удо^к'і^йу / ви^та^гали кар^топ^лу у^цей^ден^н //] (Фср.); [на ме^ланки хлоп^ці^йу са^жейу ма^зали / по^{ма}ж^{ут} бу^вал о^так^шо ну^вим^ева^т //] [Бкл.]; [по^ки ту^ди до^пе^тра^чи до^гор^пини / то^гла^діли^шоб^коро^ви у^шко^ді (де^росте^пшениця – авт.) не^паст^и / бо^збиток / не^мож^{на} //]; [на сте^пана^сін о^кос^ника жа^ли / мо^ло^тили^ці^пами / ку^лі тру^сили / у^йа^зал и^сно^пи ха^ти у^кри^ват^с / сно^пка^ми та^дру^чка^ми ха^ти об^па^лали //] (Бкл.) [на ма^ланки воро^ж'ін^а у^сак^{'і} / ді^уча^та з^ні^ма^йут^с з^хло^пц^{ів} ша^пки / а^ті ви^куп^ла^йут^с //] (Хрп.); [на га^ндрей^а че^рез^три^ме^ж'і не^ре^сі^йували ко^ноп^лу / ді^уча^та та^при^цо^му ка^зали / ан^др^ій^у / ан^др^ій^у / че^рез^те^бе ко^но^пл^у / с^ій^у / пр^іс^ні^с у^сні / з^ким ме^ні бра^т на ве^сні //] (Трш.).

Найменування релігійних свят: серед значної кількості слів означеної семантики своєрідну групу становлять назви свят – «днів, коли урочисто відзначають видатні події, знаменні дати» [12: IX,104-105]. У межах цієї макрогрупи виокремлюємо назви народних і релігійних свят, які нерідко демонструють накладання релігійного та народного календарів.

Назви релігійних свят як одиниці номінації належать до такого різновиду ідеонімів, як геортоніми. Показником поєднання цих мовних одиниць є семантичні ознаки 'свято', 'релігійне', які, принаймні перша, завжди експліковані у повній назві цих ідеонімів лексемами *свято, свята*. Наприклад, *свято Різдва Христового, Русальні свята* [че^рез^ти^жден^н / ні^сла^тр^ій^ці^{на} ру^сал^ні^сва^та пле^ли з^бур^йа^на до^уг^их в^інк^{'і}в // на^ді^вали ма^лим ді^уча^там / а^ті хо^дили з^ни^ми до^веч^ора / то^ді^кла^ли то^й в^інок на^м'і^сце / де по^саж^ен^а ка^пуста / шо^б за^уй^аз^али^с кач^ани //] (Чапел.). Форма множини *свята* (в говірках вар. - празники) є дериваційно-корелюючим за числом іменником. Форма множини вказує на те, що це свято виконує функцію гіпероніма стосовно інших, які наслідують його, наприклад, у говірках три свята, які йдуть одне за одним – *Варки*(4\17.12), *Савки* (5\18.12), *Миколи* (6\19.12) – об'єднують назвою *Миколині свята*: [й^ак ми бу^ли ма^лі / то^зна^хо^дили на^ми^ко^ли у^се^бе чи^пр^аника чи^там го^рі^шки / а^{бу}ва да^дут //] (Блш.).

Народний календар говірок середньополісько-наддніпрянського порубіжжя послуговується розмовними еквівалентами офіційних релігійних назв: *Паска, Куця, Купало, Покрова*, де поширена назва замінюється антропоморфізованим агонімом: *Лазарева субота – Лазар, Собор архангела Гавриїла – Гавриїл, Собор предтечі та Хрестителя Господнього – Предтеча* [на^ла^зара у^цер^кв'і ве^лика^сл^уж^ба^пра^ви^ц:а //] (Пуст.), [на^пас^ку й^ак по^{на}к^раш^уй^у тих^кра^шанок / то^ус^іг^да по^вно //] (М. Влш.), [по^пок^ров'і то^пл^у з^руб^у / бо^зна^йу й^ак по^кро^ва / то^холо^дно / зи^{ма} //] (Ябл.); [на^пок^рову у^нас у^се^лі^ус^іг^да^хра^м / то^йа^к по^{на}го^то^ула^йемо у^со^го / на^че на^ве^сі^л:а //] (Ксв.).

Народна номенклатура послуговується скороченими назвами на зразок *Благовіщення, Воздвиження, Пасха*: [на^воз^дви^же^н:а не^мож^{на} най^б'і^лш^руб^{ат} / бо^іско^тина і^ді^ти ма^лі і^все во^но по^ра на по^рі^{не}сто^йі^т //] (Сдр.); [до^воз^не^сен^ій^а не^зак^ла^дали^фун^да^{ме}нта / не^мож^{на} го^род^{ит} шта^хету до^воз^не^сен^ій^а / бо^тог^ді до^шчу^{не}ма // ка^жут^с / на^шчо ти за^горо^ди^у / те^пер^до^шчу^{не}ма^ус^елі^{то} //] (Мтш.).

Народні варіанти шанованих днів релігійного походження у мовленні діалектоносіїв порубіжжя вживаються зі словом *день* у значенні «календарна дата, встановлена для чогонебудь, свято» (*День Георгія Побідоносця, День Івана Купала* тощо): [на^ден^куп^{ала}

ж'інки на могилах рвали в'інки /йакшчо котрийс' вйав/ то пре^удсказували смерт' //] (Сдр.).

У народному календарі порубіжжя назви шанованих днів, що становлять християнські свята, певним чином пов'язані з дохристиянськими святами, наприклад, *Параскева П'ятниця*. Ще до появи християнства слов'яни святкували П'ятницю, яку дослідник В. Войтович ототожнював з язичницьким божеством Мокошею [2: 319]. З упровадженням християнства п'ятницю почали вшановувати і як день Христової муки й смерті. Народний календар відкидає церковні тлумачення святих Параскев, зазначеної у святцях (Параскева Сербська – 14.10/ 27.10; Параскева, наречена П'ятниці – 28.10/10.11), головною у номінації свята стала орієнтація на мовний чинник – значення атропоніма Параскева (від гр. *paraskeue* – п'ятниця, приготування) [йак'раз на параскеву п'ятницюу приходил а су'сідка\ просила підкласти на квочку//] Щрб.); [на параски т'іл'ки шчос' ле^е х'ке робили/хтоу цей ден пра'цуйе/ той не^е перене^е се б'іду//]. В основу збігу церковного та народного календарів могла бути покладена подібність біографії християнського святого і атрибутики язичницького божества. Вагомою умовою накладання календарів могло бути співзвуччя власних імен. Наприклад, свято Георгія Побідоносця (23.04/6.05) в говірках зафіксовано як *Юрія*. Цілком ймовірно, що «господарські» функції св. Юрія (сторож поля, врожаю, медозбору; опікується всіма тваринами свійськими і дикими) [2: 608] певною мірою зумовлені буквальним значенням його імені (грецьк. «георгос», або «георгіс» (у лат. *Georgius*) – «землероб»): [на йур'ій а заўж'ди с'ійу гарбузи і г'ір'ки можна//](Чмр.).

Назва *Трійця* (*Троїця*) 'християнське свято на честь триєдинства Бога (Бог-отець, Бог-син, Бог-дух святий), яке святкують на 50-й день після Великодня; 'Зелені свята' [11: III, 284]. Лексема *Трійця* може також виступати зі значенням 'християнський, триєдиний бог': *Пресвятая Троїця* [8:31]: [на троїц'у рвали г'іл'ки липи /пайур (болотана трава - авт). кидали на дол'іуку на три дн'і/нісла ц'ого г'іл'ки палили ў неч'іа пайур остаў'лали дла пле'т'ін': а циє бул'і //] (Блш.). Народна говіркова назва свята *Зелені свята* зберігає мовну пам'ять про архаїчну, до співвіднесення з церковною *Трійцею*, семантику 'святкування, присвячені пробудженню сил природи', коли все навколо зеленіє. Ритуали, що в загальних рисах збереглися до сьогоднішніх днів, так само належать ще дохристиянській культурі. Синонімічна, нецерковна назва *Клечальний тиждень*, зафіксована в говірках середньополісько-наддніпрянського порубіжжя (Озрн., Мтш., Фср., Ябл., Блш., Трш.), походить від *клечати* 'убирати, прикрашати зеленню', *клечання* – 'зелене гілля як окраса житла в час зелених свят', пов'язане з російськими словами *клёк* 'щось затверділе', *клёкнуть* 'в'янути, зморщуватись, висихати', *кльч* 'стеблина льону, хмелю'; первісне значення могло бути 'зелень для висихання' [4: II, 459] [на кле^еч'ан': а в'ішайемо бере^есток зе'лений/ тар'зіл': а засте^елайемо/покил' у'су хату засте^елили //] (Фср.).

Отже, вивчення номенклатури шанованих днів зумовлене їх роллю в процесі вербального оформлення уявлення діалектоносців про календар. Дослідження показало, що у говірках середньополісько-наддніпрянського порубіжжя поширені народні хрононіми, в основі яких лежить церковний календар, події християнської історії, антропоніми та традиційне господарювання. Народний календар перехідних говірок суміжжя демонструє культурологічну функцію шанованих днів, які є складовою духовної культури населення порубіжжя.

Подальший аналіз репрезентантів на позначення народного календаря дасть змогу повно встановити зв'язок між словами і тими явищами, що вони позначають, виявити об'єм значення слів народної номенклатури, їх вживання та етнолінгвістичне значення.

Об'єктом окремої уваги діалектологів у подальшому можуть стати питання систематизації шанованих днів та вивчення їх лексико – семантичної структури.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних віруваннях та поглядах. – К.: Довіра, 1993. – 414с.
2. Войтович В. Українська міфологія. – Київ.: Либідь, 2002. – 663с.

3. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры: Пер. с нем./Сост., общ. ред. и вступ. ст. А. Гулыш, Г. Ромигавили. – М.: Прогресс, 1985. – 451с.
4. Етимологічний словник української мови : в 7 Т. т.3. – К., 1982. – 632с.
5. Знойко О. Міфи Київської землі та події стародавні. – К., 1989.
6. Костомаров М. Славянская мифология // Етнографічні писання Костомарова. – К., 1930. – 114с.
7. Общее языкознание : Внутренняя структура языка / Под ред. Б. Серебряникова. – М.: Наука, 1989. – 243с.
8. Орion Я. Бог і релігія. – Гамільтон, 1984.
9. Пропп В. Русские аграрные праздники. – Ленинград, 1963. – 230с.
10. Павленко Ю. Дохристиянські вірування давнього населення України. – К.: Либідь, 2000. – 328с.
11. Словарь української мови . Упорядник Б. Грінченко. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 1–4.
12. Словник української мови: В 11-ти томах. – Київ, 1970–1980. – Т. 1–XI.
13. Толстая С. Полесский календарь. – М., 2005. – 600с.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ :

Бкл. – с. Бакали, Білоцерківського р-ну, Блш. – с. Bloшинці, Білоцерківського р-ну, Влш. – с. Вільшанка Білоцерківського р-ну, В. Плів. – с. Велико Половецьке, Білоцерківського р-ну, Глб. – с. Глибичка, Білоцерківського р-ну, Ксв. – с. Ксаверівка, Васильківського р-ну, Мтш. – с. Матюші, Білоцерківського р-ну, Озрн. – с. Озірно, Білоцерківського р-ну, Пуст. – с. Пустоварівка, Білоцерківського р-ну, Плпч. – с. Пилипча, Білоцерківського р-ну, Сдр. – с. Сидори, Білоцерківського р-ну, Трш. – с. Трушки, Білоцерківського р-ну, Фурс. – с. Фурси, Білоцерківського р-ну, Фср.- с. Фесюри, Білоцерківського р-ну, Хрп. – с. Храпачі, Білоцерківського р-ну, Чмр. – с. Чмирівка, Білоцерківського р-ну, Щрб. - с. Щербакі, Білоцерківського р-ну, Ябл. – с. Яблунівка, Білоцерківського р-ну.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Шкаровська – аспірант кафедри української мови УДПУ ім. М.П. Драгоманова.
Наукові інтереси: етнолінгвістика, діалектна лексикологія.

ЕПТОНИМИ Й.В. ГЕТЕ В НІМЕЦЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ: ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Світлана ШКВАРЧУК (Чернівці, Україна)

У статті розглянуто особливості лексикографічної фіксації крилатих слів Й.В. Гете, сформовано корпус крилатих одиниць, які є найчастотнішими у фразеологічних словниках і увійшли у ядро німецької фразеологічної картини світу.

The article is devoted to the analysis of peculiarities of J. W. Goethe's popular quotations lexicographic representation, there being formed the number of the popular units, which are the most frequent in phraseological dictionaries and entered the core of the german phraseological world outlook.

Звернення сучасних лінгвістів до проблем інтертекстуальності та національно-культурної специфіки мови викликало інтерес до такого явища як крилаті слова, цитати та афоризми. З позицій лінгвокультурології та етнолінгвістики ці одиниці виступають “прецедентними текстами / висловлюваннями” певної лінгвокультурної традиції (Ю.Н. Караулов, В.І. Карасик, В.В. Красних, А.Н. Приходько, Г.Г. Слишкін та ін.).

На противагу ідіомам, що складають ядро фразеологічного рівня та постійно привертають до себе увагу лінгвістів, крилаті слова, відомі цитати та афоризми знаходяться на її периферії, а тому є менш дослідженими. Хоч сам термін «крилате слово» був уведений у лінгвістичний обіг Г. Бюхманом ще у 1864р., робота у цьому плані велася, здебільшого, у напрямку лексикографічного опрацювання, а не теоретичної розробки даного питання. На входженні крилатих одиниць до системи мови наполягає С. Г. Шулежкова – автор першої в історії мовознавства монографії про КВ (1995 р.). В українському мовознавстві системно-функціональний та лексикографічний аспекти крилатих слів, їх лінгвістична природа, розглянуті у докторському дослідженні Л.П. Дядечко (2002), де обґрунтовано використання терміну “ептонім” для усіх типів крилатих одиниць. Автор вважає його кращим також через те, що він “вільно включається у дериваційні зв’язки, стаючи вершиною словотвірного гнізда, члени якого призначені задовольнити потреби лінгвістів у галузі вивчення КС (в)” [1: 139]. Проте й надалі залишаються невивченими КС (в) окремих авторів.

Наша стаття розглядає ептоніми Й.В. Гете як частину німецької фразеологічної картини світу. Метою є окреслити корпус тих КС(в), які увійшли в ядро фразеології та є найчастотнішими у словниках, і встановити особливості їх лексикографічної фіксації.

Саме Й.В. Гете поряд з Ф. Шиллером [див. таблицю 1] є автором найбільшої кількості ептонімів у різних лексикографічних джерелах, збірниках цитат та афоризмів, його афористична спадщина – найбагатша серед інших письменників та видатних діячів німецького народу.